

svetaja vna» dritak
in velja s poštnino
vroč in v Mariboru s
pediljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.80
za četrt leta „ 1.30

Koročina se pošilja
upravnitvu v tiskaral
sv. Cirila, koroška
ulica št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Beleški katol. tie-
lovnega društva do-
bivajo list brez pe-
sobe naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesumezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Nekepiel se na vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natise enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 40.

V Mariboru, dne 6. oktobra 1898.

Tečaj XXXII.

Državni zbor.

Na Dunaju, 4. oktobra.

Ne le samo v ponedeljek, torek in sredo je zborovala naša krščansko-slovensko-narodna zveza, kakor smo poročali v zadnjem »Slov. Gospodarju«, ampak zveza je imela tudi še v četrtek sejo, v kateri se je slednjič glasovalo najprej o predlogu dr. Kreka, da naj naša zveza izstopi iz desnice, oziroma iz večine državnega zbora. Za ta predlog je glasovalo osem poslancev, ostalih 20 pa proti. Sprejel se je na to z vsemi glasovi proti dvema predlog poslanca dr. Laginje, ki se glasi tako-le:

»Slovenska krščansko-narodna zveza« je pod predsedstvom načelnika poslanca Povšeta imela seje od 26. do vštete 29. septembra t. l. Najprvo se je načelnik s toplimi besedami spominjal pokojne presvetle cesarice Elizabete in to sozajalno izjavo je klubovo načelnštvo po ministerskem predsedniku grofu Thunu naznanilo Nj. Veličanstvu cesarju. Na to je klub obsirno in temeljito pretresal politični položaj. Poslanci vseh skupin v zvezi so naštevili iz vseh dežel, katere zastopajo, dolgo vrsto slučajev, ki jasno dokazujejo, da se razmere v zvezi zastopanih narodov v zadnjem času niso zboljšale, temveč v marsikaterem oziru še poslabšale. To dejstvo je tembolj obžalovanja vredno, ker se pritožbe tičejo le takih slučajev, v katerih se obstoječi zakoni in naredbe ali niso izvršili ali pa se naravnost kršili, in bi torej vlada bila lahko odstranila te nepravilike.

Zveza mora torej konstatovati, da je

popolnem utemeljena nezadovoljnost volivcev, katera se je odločno pokazala v najnovejšem času v raznih sklepah političnih strank, poslancev in političnih društev. Zveza pa je trdno prepričana, da parlamentarna večina teh razmer absolutno ne more odobravati. Zveza odločno izjavlja, da bode svoje stališče nasproti vladi uravnavala le po njenih dejanjih, da pa ni povoda za premembo razmere nasproti ostalim strankam večine, dokler more zveza prepričana biti, da večina ostane zvesta načelom, izraženim v adresi. Vsled tega je zveza storila še druge primerne sklepe in potrebne korake, da se zboljša položaj.

Da se je večina zveze odločila, da zdaj ne izstopi iz družbe z drugimi slovenskimi strankami, za to smo imeli dovolj tehtnih razlogov. Ako bi se bili ločili od svojih dozdajšnjih zaveznikov, bi se bila res večina razbila. A Poljaki bi bili takoj skrbeli, da stopijo v zvezo z največjimi sovražniki Slovencev in Hrvatov, z Italjani in z ustavovernimi nemškimi veleposestniki. Zatega voljo sta osobito obadva isterska poslanca dr. Laginja in Spinčič odsvetovala, naj ne storimo tega osodopnega koraka, ker potem so primorski Slovani na milost in nemilost izročeni svojim ljutim nasprotnikom. Od mnogih strani se je nasvetovalo, naj se vse naše pritožbe, kakor smo jih razlagali skozi 4 dni, sestavijo v spomeniko, katera se ima izročiti vladi in izvrševalnemu odseku desnice. Če vlada vsliši naše pritožbe in takoj odpomore tam, kjer je največja sila, no, potem ostanemo še pri večini. Ako pa se vlada

ne mara ozirati na naše opravičene pritožbe, potem imamo proste roke in še lahko vsaki čas vladi pokažemo hrbet.

Da je to naše ravnanje bilo razmeram primerno in modro, o tem nas je prepričal zadnji čas. Grof Thun je v zbornici naglašal, da sta vlada in večina državnega zbora jedina v tem, da se mora v zbornici pred vsemi drugimi rečmi razpravljati pogodba z Ogersko, državni proračun, olajšanje kmet-skih bremen itd. To je izjavil ministerski predsednik v petek, 30. septembra. A kaj se je zgodilo še istega dne? Pokazalo je glasovanje, da vlada nima trdne večine. Kranjski baron Žvegel, nekdanj Slovenec, a sedaj vodja nemških veleposestnikov, je stavil nujni predlog, naj se vlada pozivlje, da zbornici naznani, kaj se je dogovorila z Ogri za ta slučaj, če se ne sklene z njimi pogodba po postavnih poti v državni zbornici. Da se sprejme tak nujni predlog, treba dvetretjinske večine. Za predlog nista sicer glasovali dve tretjini poslancev, pa 172 glasov je bilo vendar za-nj in le 162 proti. Za ta predlog so glasovali vsi nemški poslanci, razun nemških katolikov.

Da smo na desnici za 10 glasov propali, to so zakrivil najbolj Mladočehi. Pred sklepom se je jih je odpeljalo na dom 16; z njimi so odšli tudi nekateri veleposestniki in Poljaki. Grof Thun je bil vsled glasovanja v veliki zadregi. Par ur pred glasovanjem je izjavil, da se hoče opirati na večino, a ko pride do glasovanja, vidi, da nima večine v zbornici. Češki listi napadajo vsled tega škandala, ki so ga zakrivali Mladočehi po svoji nemarnosti, strastno češke poslance.

Listek.

Prve rože.

(Češki spisal V. Beneš-Třebizsky. Poslovenil D. Pff.)
(Dalje.)

Toda župan je takoj pomagal glavi Nebeskega: »Vašega Ivana iščejo, kum! — A prosim vas, mene ne dolžite o tem ničesar. Kakor resnično je Bog nad nami in kakor resnično v prijaznosti živiva, nikdar mi ni niti v snu prišlo na misel, da bi moral kedaj to gospodo vesti k vam!«

«Sina tvojega!»

«Vstaša!»

«Tam! — Zgoraj!»

Huzarja hotela sta vso svojo besnost v češki besedi naenkrat iz svojih ogrskih grl izsipati, in zraven sta kazala z ostrino svoje sablje na hodnik in na dile.

«Ni pomoči, kum! Morate z nami. Mati božja nam pomoz!»

Kmet Nebeski je vedel huzarja na hodnik, s hodnika na dile, a vojaka pregledala sta vsako razpoko, na vsak tram sta uprla svoje oči: toda ničesar niso našli.

Potem sta pregledala v vsej hiši vsak kot, celo škrinje morali so jima odpirati, in huzarja sekala sta v les kakor besna. Toda odšla sta brez vspeha in zopet proklinjala.

Na večer tega dne je sedel v visokem žitu za vasjo mlad mož z razježenimi lasmi, visečimi v čelo, odet v cunje, bos in z desno nogo pod kolenom povezano. Ob mraku je vstal, oprezno se ogledal, uprl oči v vas, a potem je hitel po vrtilih k domu Priborskih. V veži je prosil z zamolklim glasom za prenočišče, če tudi v ovcnjaku. V sobi ni bilo nikogar razven gospodarjeve hčere. Vslisavši govor je šla k polodprtim durim, a videvši razcapanca, rekla je prestrašeno, da naj počaka, dokler se vrnejo oče in brzo je hotela vrata zaloputniti. O takovih neznanih ljudeh pravile so se tedaj čudne stvari po vaseh.

«Anica! — Niti trenotek me tu pri vas ne pustiš?» je skoraj ihteče pravil mož. «Ti me odganjaš od vašega praga?»

Hči gospodarjeva se je v durih obrnila, uprla svoje sive, bliskave oči na prositelja, porudela, a predno se je nadejala, držal jo je mladi mož trdno za roko.

«Hitro, dekle! Za Boga, prosim te! — Domov ne morem, ne smem, a pri vas me nemara ne bodo iskali! Ali me še ne poznaš, Anica? Vsak čas morejo biti tu, a če me skriješ pri vas, ne bode nikdo vedel o tem! Naj si vsaj za čas odpočijem! Ves dan nisem imel grizljeja v ustah!»

«So že odšli! Bili so huzarji tu! Pojdi

vendar dalje, Ivan; prinesem ti vse, česar bodeš hotel, in česar bodem zmogla!»

«Poslušaj, Anica! Skrij me, predno pride družina; to se potem raznese, in bili bi nesrečni! Jutri — pojutranjem moram biti čez mejo!»

«A kaj si učinil, da so šli za teboj s karabineri in golimi sabljami?»

«Vse ti povem, toda pozneje, Anica!»

«A kako si prišel do tega oblačila?»

«Tudi to izveš!»

In mlada deva je menila, da se nad njo grudi strop, da nekako dobro ne vidi. Ni se mogla ganiti z mesta, dokler je ni novo opominjanje Ivanovo zopet privedlo k pameti. Šla je z njim; toda skoraj se je dozdevalo, da vleče on njo za seboj.

Na dilah razložila je seno, kaj najlepše postljala, potem šla po blazino in prinesla, kar je ostalo v shrambi po obedu; potem je sedla k njemu, vzela njegovo glavo v roko, naklonila svojo glavo proti njegovi, in še le sedaj je opazila široko rano na čelu, katero so na pol zakrivali lasje, in iz katere je začela iz nova kapljati kri.

«Nesrečni bodemo, Ivan!» je zašepetala.

«Ne bodemo, Anica! Le da pridem čez mejo; tje ne morejo za menoj! In ko pridem k Reni, preplavam na Francosko, pa bodem v varnosti!»

Leti si naj dajo v prihodnje res za ušesa zapisati to blamažo, v katero so spravili celo desnico. V ravno tisti seji je hudo napadel dunajski župan dr. Lueger ministerskega predsednika, ker je letá poslance pozivljaj, naj vendar v zbornici sodelujejo z vlado, da se morejo rešiti toliko potrebni predlogi, ki že dolgo časa čakajo rešitve. Ta krščanski župan se je popolnoma strinjal z izjavo strastnih socijalnih demokratov, češ da morajo vsi delati na to, da se odstrani ministerstvo Thunovo. Pozivljaj je ta krščanski socijalist, župan namreč, vse liberalne Nemce, naj se z njim vred združijo proti Thunovi vladi. Rad bi vedel, zakaj se krščanski socijalisti vedno bojujejo proti liberalcem in socijalnim demokratom, če njim je prijetnejše ostati v družbi z brezvernimi liberalci, kakor pa s katoličani. To so kaj čudni kristjani!

Te dni se močno govori o tem, da bo odstopilo več ministrov in da prevzamejo njihove službe možje izmed desnice. Trgov. minister, liberalcec dr. Bärnreuther je že odstopil; najbrž odidejo za njim kmalu tudi pravosodni minister Ruber, kmetijski minist. Kast in naučni minister Bylandt. Za vsemi temi ne bomo Slovenci pretakali solz. Bärnreutherju, Ruberju in Bilandtu se pač nimamo Slovenci zahvaliti za nijedno drobtinico pravice ne, ampak ravno nasprotno. Morebiti se zbere tudi izmed «kršč. slovanske narod. zveze» mož, ki bo opravljal mnogo boljše posle ministra, kakor jih je opravljal kateri koli izmed zgoraj navedenih. No, ali bi bilo morda Avstriji na kvar, če sedi v minist. svetu zastopnik Jugoslovanov? Kedar smo še imeli Slovenci ali pa Hrvati na tako odličnem mestu moža, ki bi bil mogel merodajnim krogom razložiti naše žalostne razmere? Ali mora res biti vsak minister rojen Nемец? Zakaj ne bi bil enkrat tudi Jugoslovan?

Naše šolske razmere.

V Mariboru, 3. oktobra 1898.

Ker se vsled Vaše zadnje polemike s celjskim slovenskim listom v narodnih krogih veliko govori o mariborskih šolskih razmerah in ker jih mnogi res ne poznajo, blagovolite mi, gospod urednik, ponuditi v svojem cenjenem listu majhen prostorček, da tudi javno nekoliko spregovorimo o njih.

V Mariboru prebiva po zadnjem ljudskem štetju 2653 Slovencev, torej 13 odstotkov vsega mariborskega prebivalstva. A to število ni natančno, kajti kdorkoli je v nemški službi ali pa sploh na kak način odvisen od Nemcev, dal se je vpisati kot Nемец. Mirnim srcem

lahko rečemo, da je v našem mestu, bodisi zavednih, bodisi nezavednih Slovencev, gotovo nad polovico vseh prebivalcev. Toda vkljub temu velikemu številu ni v Mariboru nobene slovenske mestne ljudske šole. In učitelji na nemških mestnih šolah so sami Nemci ali vsaj nemško misleči Slovenci, ki s slovenskimi otroci ne znajo ali pa si ne upajo govoriti v njih materinem jeziku. Otroci slovenskih starišev, ki pridejo na te šole, morajo potemtakem vsled nepovoljnega znanja učnega jezika ostati v prvih nižjih razredih ves čas svoje šolske dolžnosti. Na ta način se pogublja njihove duševne sile, ker se jim zabranjuje prosti naravni razvitek, a pogublja se tudi njihovo čednostno življenje, ker se vsled večletnega enakomernega pouka v enem razredu začnejo nagibati k lenobi in malomarnosti.

Seveda si naši učitelji vsled teh pojavov ne vznemirjajo vesti, kajti njih prvo načelo je, da se povzdigne Nemštvo in potopi Slovenstvo in le, ako temu načelu ne preti nevarnost, se ozirajo tudi na učna in vzgojevalna načela.

Azijatskim šolskim razmeram v Mariboru je treba nujno zdravila, nujno pomoči. A kdo naj pomore? Izvestno v prvi vrsti mariborski Slovenci. Toda kam se naj obrnejo? Do mesta? Bilo bi brezvspešno. Do deželne šolskega sveta? Bilo bi istotako brezvspešno. Kam pa torej? Do države in do zavoda šolskih sester.

V Mariboru imamo že dve utrakvistični šoli z nemškimi in slovenskim poukom in sicer na vадnici c. kr. učiteljskega mariborskega in na vадnici zasebnega učiteljskega šolskih sester. Toda obedve šoli ne ustrezata sedanjim razmeram in časom. Na vадnici c. kr. učiteljskega je samo trirazrednica s petimi šolskimi leti, pri šolskih sestrah samo dvorazrednica s prvima dvema šolskima letoma. Slovenski otroci torej na teh šolah ne morejo zadostiti šolski dolžnosti, ampak po petem šolskem letu, oziroma po drugem si morajo poiskati nemške šole. A lahko bi zadostili šolski dolžnosti, ako bi se te dve šoli razširili.

Vадnica c. kr. učiteljskega je državna šola. Da se ona razširi, zahtevati se mora od države in v tej zadevi opominjamo slovenske poslance, naj storijo svojo dolžnost. Vадnica šolskih sester je zaseben zavod. Zato pa se obračamo danes s prošnjo do šolskih sester, da v korist slovenskemu narodu in na zahtevo pametnih vzgojeslovnih načel razširijo svojo utrakvistično dvorazredno vадnico v večrazrednico. Tudi namenom obeh naših učiteljskih bila bi razširitev samo v lastni blagor.

Kakor znano, so vадnice priklopljene vsakemu učiteljskeu, da se bodoči učitelji vadijo v teh šolah, da imajo v njih svoje učne poskuse. Ti poskusi v vадnicah pa so posebno za slovenske učiteljske kandidate in kandidatnje izredne važnosti. Ker sta naši učiteljski nemški, si slovenski kandidatje le jedino pri nastopih v vадnici pridobivajo slovenske znanstvene izraze. A po sedanjem ljudsko-šolskem učnem črtazu še marsikateri predmeti v prvem in drugem letu ne pridejo do svoje veljave. Ako ima torej vадnica samo edina prva šolska leta, si kandidatje in kandidatnje v nekaterih predmetih ne prilastijo slovenskih imen. Domo-vinoslovje, prirodopisje, zgodovina, geometrično oblikoslovje se začenjajo pravzaprav le v tretjem šolskem letu. Razvidno je potem takem, da bi bila razširitev vадnic obema učiteljskema tudi v veliki lastni hasek.

Seveda bi bilo pri vадnici šolskih sester tako razširjenje zvezano tudi z velikimi zasebnimi gmotnimi stroški, ker je zavod zaseben, a prepričani smo, da bo tudi slovensko razumništvo uvaževalo korak šolskih sester ter jim priskočilo na pomoč z izdatno gmotno podporo, kakoršna se jim dosedaj ni povsod naklanjala.

Pri tej priliki še naj omenimo, kako lahki so dandanes na učiteljskih zrelostni izpiti iz sloven. Dokler se nemščina na dolgo, široko in globoko izprašuje, treba je v slovenščini odgovoriti le na par vprašanj in usposobljenost za slovensko poučevanje je pridobljena. Odtod ona žalostna prikazen, da se v slovenske kraje vrivajo učiteljske moči, ki niso sposobne za poučevanje slovenskih otrok. Toda da so izpiti tako lahki, tega niso krive učne moči na naših zavodih, ampak nekdo drugi —

Mi bi lahko naše šolske razmere naslikali še z bujnejšimi barvami in ne govorili bi neresnice, toda mi smo se namenoma vzdržali vsake živahnosti v opisovanju, da bi se nam od nobene strani ne moglo očitati. da pretiravamo. Toda kar smo napisali, to je gola, suha resnica, in kar smo nasvetovali, je vredno, da se prevdari in vresniči.

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Danes se govori, da je za trgovskega ministra imenovan vodja katoliško ljudske stranke, baron Dipauli. Ali se še bodo izvršile v ministerstvu nadaljne spre-

Na dvoru se je odzvalo nekaj glasov. Mladi mož je brzo vstal in poslušal. Deva je hitela k linam; toda takoj je bila zopet pri Ivanu.

Bil je to otec z dvema sosedoma, govorili so o današnjem obisku in nekaj šepetali o Ivanu.

«Imel je na sebi cunje, na čelu rano od sablje, desno nogo povezano in do sem so ga sledili. Možno neki, da se še jednokrat vrnejo. Potem pojdejo najbrže po vsej vasi. Ubogi Nebeski!»

«Tega vsega je kriva ona. Hotela je imeti iz njega doktorja, a sedaj ima, niti nečem reči kaj!»

«Bil je neki na praških barikadah prvi, vstrelil častnika, in ko so uže vsi utekali, hotel jih je še zadržavati!»

Ivan je slišal vsako besedo tega govora. «Glej, Anica! Takoj moram oditi. Spravil bi tvojega očeta v nesrečo. Moram jim ubežati. Črez noč pridem dosti daleč, dan preležim nekje v žitu, a drugo noč bodem na meji!»

«Ne smeš, Ivan, preveč si izmučen, ubegel; ne pustim te, in še vedno krvaviš!»

«Spremiš me nekoliko!»

«Nemara do groba! Čemu si šel med nje, in čemu si nosil to rudečo čepico!»

«Tudi od tebe, Anica moram to slišati?»

In vendar sem ti že prej toliko pravil o tej naši češki zemlji,» govoril je Ivan, «kako zahteva svoje nekdanje pravice, in kako je naš narod beden! A mi moramo naši očetnjavi pripomoči do nekdanjih pravic in narod povzdigniti. Toda ni se nam posrečilo. Kdo more za to? Po Českem nas niso hoteli razumeti. Zaman sicer, ako Bog da, nismo krvaveli. Veš-li, da tudi trda tla ne rodé, ako jih ne pomoči dež? A ta naša kri bila je češkim tlem uprav majev dež. Morali smo zemljo namočiti, da bi zopet rodila Čehe s srcem, s častjo in s pametjo v glavi!»

In deva je gledala široko rano na čelu Ivanovem, gledala to mlado, kapljajočo kri, ki je bila strahovita rosa na vsahla tla očetnjave. Danes so ji zveneje njegove besede, ki so nekdanj tudi njo ogrevale, tako tuje, tako ledene, da jo je zeblo v kosteh.

Iz cerkvice se je oglasil večerni zvonček, nad lipami se je prikazala zvezda za zvezdo, in ko jih je bilo razsuto nad vasjo brez števila, plazili sta se po vrtu od hiše Priborskih s počasnim korakom dve postavi, in nemogli sta se in nemogli razstati.

In komaj sta se ločili, razlegalo se je po vasi zopet ogrsko preklinjanje, žvenket sabelj, ki so tolkle ob prag. A to pot šli so huzarji res od doma do doma, od kočé do kočé, povsod so iskali, a ničesar niso našli.

Radi tega zvali so žveplo in ognjen dež na to gnezdo. In ko bi le smeli — volje so imeli k temu dosti in še preveč — nemara bi tem seljakom, neizvzemši niti župana, vrgli rudečega petelina na streho.

Starega Nebeskega so odvedli še to noč v železju na urad; jeden ga je privezal h konju, in ako ni mogel hitro naprej, pobodel ga je z bajonetom, in kmet niti jeknil ni.

Mati je klečala doma v izbi pred križem in molila za sina in očeta; toda ni mogla dobro moliti, kajti nekaj ji je ves čas pravilo, da je temu vsemu kriva le ona, ker Ivana ni hotela darovati Bogu.

Kmet se je vrnil tretji dan, a gospoda ga je vendar kaznovala.

Že četrti dan zarano je zaropotal pred vasjo boben in deset beloplašnikov je vstopilo v njegovo hišo z ukazom, da ostanejo tako dolgo pri njem, dokler Nebeskega Ivana ne dobé. Vojaki so požrli vse in kmeta in ženo njegovo drli so, kakor so bolje umeli.

A ko tega niso več mogli prenesti, šel je Nebeski v Prago. V Pragi je hodil od vrat do vrat, pošiljali so ga od Pilata k Herodu, od Ana do Kajfa, a vsi so zmajali ramena. Vojaki se niso umaknili iz hiše.

Toda nekoč zopet pred solnčnim zahodom, začul se je pri Nebeskih boben in hripavo povelje, oglasilo se je rožljanje orožja,